

УДК 656.13:658

Філіппова О.С.,

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

ІНТЕРМОДАЛЬНА ТРАНСПОРТНА СИСТЕМА ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЬКОГО ПАСАЖИРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Досліджена сутність та роль створення інтермодальної транспортної системи у сфері міських пасажирських перевезень, обґрунтована доцільність її запровадження в Україні. Визначено основні принципи її запровадження, а також на цій основі розроблені стратегічні напрямки управління розвитком міського пасажирського транспорту.

Ключові слова: *перевезення пасажирів, міський транспорт, інтермодальна транспортна система, органи влади, єдиний тариф.*

Актуальність теми. Міський пасажирський транспорт в Україні вже не одно десятиріччя знаходиться в глибокій структурній та економічній кризі. Це підтверджує щорічне скорочення обсягів транспортного обслуговування пасажирів, зниження комфортності та безпечності пасажирських перевезень, загострення збиткового характеру діяльності зазначених суб'єктів господарювання. З метою рішення зазначених та інших проблем функціонування міського транспорту зокрема та транспортного комплексу України в цілому урядом країни була затверджена Транспортна стратегія України на період до 2020 року. Відповідно до даного програмного документу метою стратегії зазначено визначення концептуальних засад формування та реалізації державної політики щодо забезпечення стабільного та ефективного функціонування галузі транспорту, створення умов для соціально-економічного розвитку країни, підвищення конкурентоспроможності національної економіки і рівня життя населення [1]. Відповідно до зазначеної мети одним з основних напрямів її реалізації визначено забезпечення розвитку інтермодальних перевезень. У зв'язку з цим виникла необхідність вивчення теоретичних основ та прикладних аспектів функціонування інтермодальної транспортної системи, дослідження можливостей, основних переваг та недоліків її запровадження в Україні.

Мета та задачі дослідження. Метою даної статі є розробка стратегічних напрямків управління розвитком міського пасажирського транспорту та вдосконалення пасажирських перевезень на основі створення інтегрованої транспортної системи.

Матеріал дослідження. Еволюція розвитку змішаних перевезень, тобто таких перевезень, здійснення яких передбачає використання більш одного виду транспорту, налічую багаторічну історію. Це обумовлено переходом за останнє століття від застосування унімодальних (одновидових) систем перевезень до змішаної (комбінованої) системи, а потім й до інтермодальної. Детально еволюція розвитку систем перевезень розглянуто в роботі [5].

В цілому питаннями дослідження сутності та ролі, а також переваг застосування інтермодальних транспортних систем займалося велике коло науковців та дослідників. Переважно це роботи зарубіжних вчених, зокрема таких як Астахова В.Ю. [4], Константинов В.Г. [5], Медков А.А. [6], Щербанін Ю.А. [9], Томас Борута [10], Кветослав Гавлік [11] та інші. При цьому слід зазначити, що основне коло питань, які вони досліджують, є застосування інтермодальних транспортних систем у системі вантажних перевезень. Не є виключенням й роботи українських вчених, які займаються дослідженням суміжних питань [2].

Таким чином, оскільки в сфері вантажних перевезень становлення та широке розповсюдження даного механізму транспортування вже відбулося і, більш того, його широке застосування ефективно себе зарекомендувало, на нашу думку потребують дослідження питання створення подібних інтермодальних транспортних систем у сфері пасажирських перевезень.

В ході проведення дослідження було встановлено, що інтермодальна транспортна система являє собою такий спосіб забезпечення функціонування громадського транспорту на певній території або в районі, в якій декілька видів міського транспорту (автобус, трамвай, тролейбус та метро), створюючи чітку і просту систему взаємопов'язаних маршрутів, здійснюють переміщення пасажирів за єдиним тарифом, дотримуючись певних умов перевезень та регулярні інтервали між сполученнями. Основний зміст згаданої системи розкрито у вигляді структурно-логічної схеми на рис.1 [3].

В цілому в країнах ближнього зарубіжжя інтермодальні пасажирські перевезення найчастіше здійснюється тільки у залізнично-повітряному сполученні [6]. В свою чергу у країнах дальнього зарубіжжя даний тип перевезень широко використовується також й в системі міського пасажирського транспорту.

Цінним в цьому контексті є досвід європейських країн, які вже давно пройшли той шлях становлення інтермодальних транспортних систем в сфері пасажирських перевезень, який країни СНД тільки починають.

Так майже в усіх великих та середніх містах країн Європейського союзу функціонують інтермодальні системи громадського транспорту з різним ступенем інтеграції. Інтеграція заснована на колективних розкладах для різних

транспортних компаній, що функціонують на певній територіальній одиниці, а також на застосуванні різних транспортних режимів (видів транспорту), зокрема автобусів, трамваїв, тролейбусів, залізниці тощо [12]. Особливістю функціонування цієї інтегрованої системи є те, що окремі перевізники є співробітниками, а не конкурентами, що забезпечує більшу узгодженість в їх діяльності і, як наслідок, сприяє підвищенню ефективності, безпечності та мобільності перевезень пасажирів.

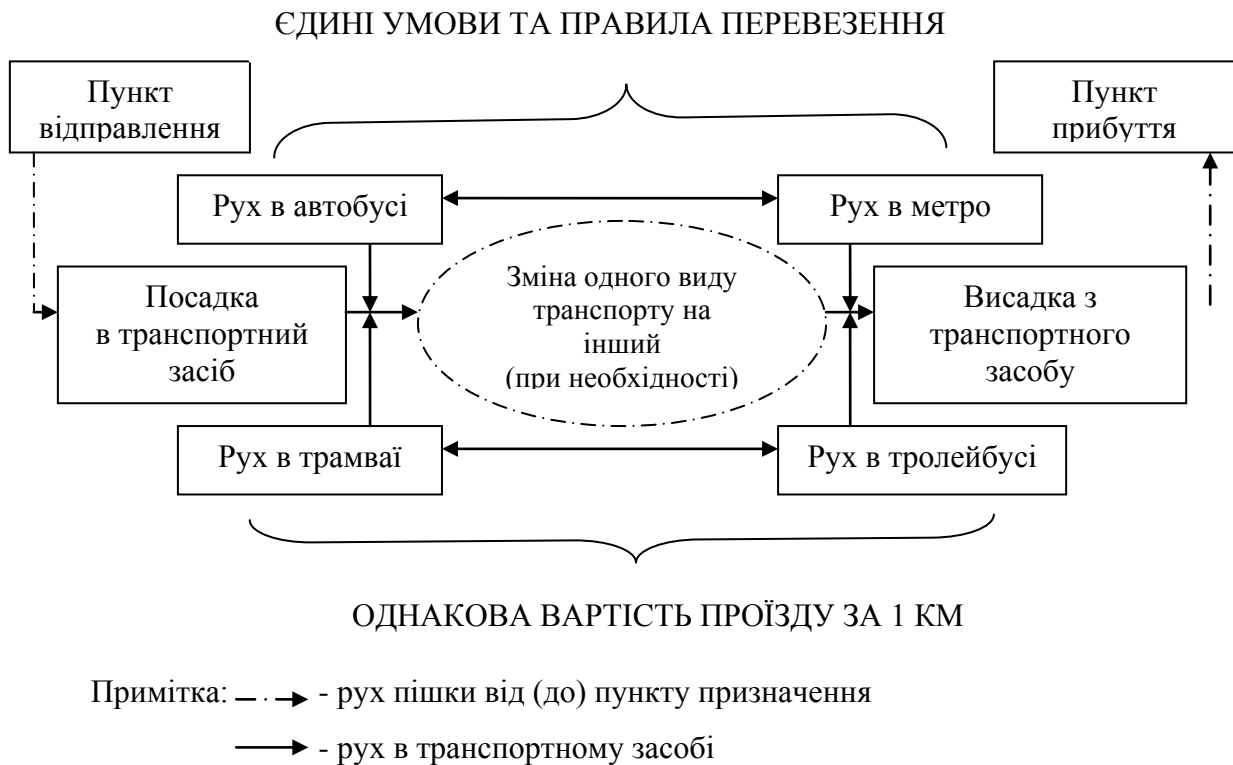

Рис. 1 - Організація пасажирських перевезень за інтермодальною системою

Загальна схема організації функціонування інтегрованої транспортної системи в сфері пасажирських перевезень на основі дослідження закордонного досвіду відображена на рис. 2.

Комплексні транспортні системи в Європі та інших країнах світу будуються з метою забезпечення належної якості транспортного обслуговування населення певної території, а також підтримки конкурентоспроможності громадського транспорту у відношенні до індивідуального транспорту. При цьому вирішальними критеріями привабливості інтегрованої системи є час, ціна, комфорт, надійність та безпека.

Виходячи з усього вищенаведеного та з урахуванням аналізу закордонного досвіду [10,11] виділимо наступні основні принципи запровадження інтегрованої транспортної системи у сфері перевезень міським пасажирським транспортом:

1. Створення єдиної міської (регіональної) транспортної системи на основі виділення рейкового транспорту (залізниці, метро, трамваї) та автобусного й тролейбусного транспорту, організованих головним чином в якості транспортних зв'язків до терміналів, що побудовані на станціях та зупинках рейкового транспорту.

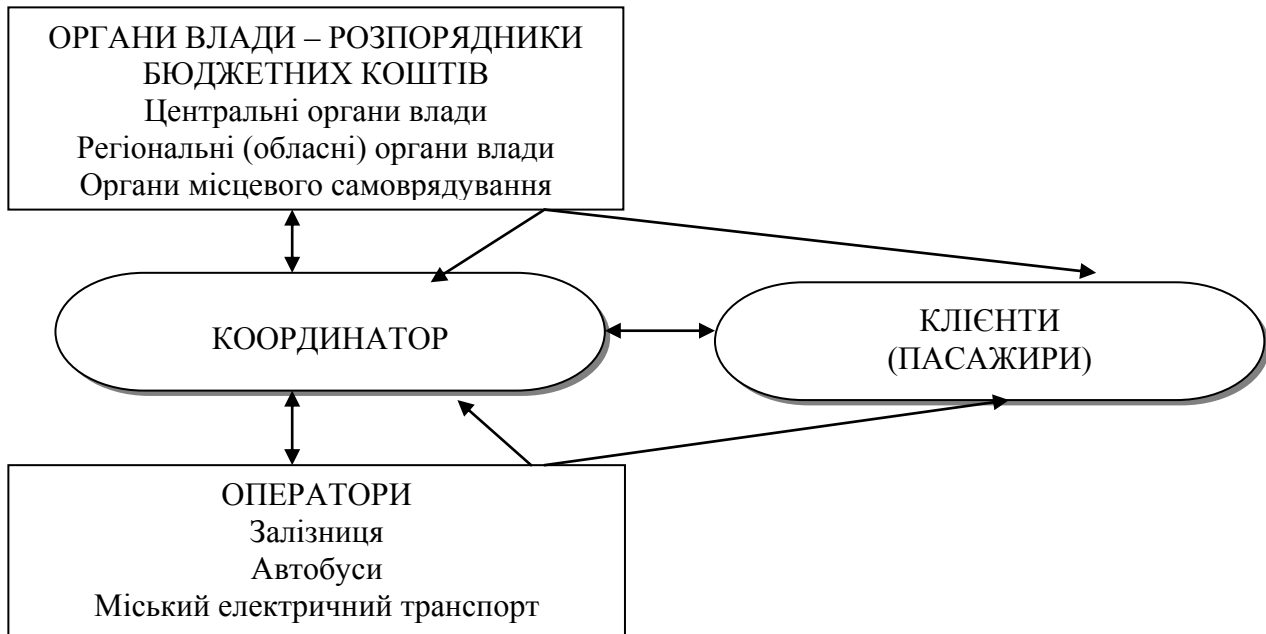

Рис. 2 - Схема організації функціонування інтегрованої транспортної системи в сфері міських пасажирських перевезень

Це забезпечує більшу узгодженість, чіткість та взаємозв'язок в роботі усіх видів міського пасажирського транспорту та виключає можливість дублювання схем маршрутів різними видами транспорту.

2. Використання єдиної системи тарифів на різних видах міського транспорту незалежно від обраного рухомого складу та перевізника.

Це дозволить встановити чіткі та прозорі умови та правила визначення вартості оплати пасажирських перевезень та сприятиме зниженню загальної вартості проїзду в міському пасажирському транспорті за рахунок скорочення граничних витрат.

3. Створення необхідних умов та конкурентного середовища на ринку транспортних послуг з метою збереження необхідної економічної ефективності роботи транспортних підприємств при умові збереження координації дій різних перевізників (операторів) та забезпечення їх плідної співпраці.

Розвиток конкуренції на ринку міських пасажирських перевезень сприятиме створенню нових більш комфортних та безпечних умов перевезень,

що в свою чергу призведе до підвищення популярності серед населення до застосування даного виду сполучення.

Незважаючи на те, що інтермодальний тип організації пасажирських перевезень у світі, як зазначалося раніше, широко розвинутий у сфері майже усіх видів транспортних сполучень, в Російській Федерації, Білорусії, Грузії та інших країнах СНД він тільки розвивається, а в Україні дані транспортні системи майже зовсім не набули ще свого розповсюдження, що є досить досить помилковим.

На думку автора використання основ інтермодальних пасажирських перевезень в Україні сприятиме:

- 1) ефективнішому управлінню різними видами рухомого складу;
- 2) скороченню витрат часу пасажирів на поїздки, і, як наслідок, підвищенню конкурентоздатності та привабливості міського пасажирського транспорту для мешканців певних областей та регіонів;
- 3) створенню єдиних транспортних інфраструктур областей та міст у рамках окреслених регіонів, у тому числі розповсюдженню будівництва транспортно-пересадкових вузлів та терміналів.

Характеристика доцільності створення інтермодальної транспортної системи у сфері пасажирських перевезень в Україні наведена в табл. 1.

Крім того, завдяки наявній достатній пропускній здатності доріг в Україні за умови підтримання з боку відповідних органів влади впровадження інтермодальної транспортної системи може бути здійснено як на рівні окремих міст, так і цілих областей, що дозволить, у свою чергу, забезпечити належний контроль за станом та розвитком міського пасажирського транспорту цілої області з єдиного центру керування.

Відповідно до усього вищенаведеного автором в якості особистого вкладу в дослідженні питань створення інтермодальної транспортної системи в сфері пасажирських перевезень в Україні розроблені стратегічні напрямки управління розвитком міського пасажирського транспорту відповідно на макро- та мікрорівнях. Дана інформація відображена на рис.3.

Висновки. Практика створення та забезпечення функціонування інтермодальної транспортної системи у сфері міських пасажирських перевезень за кордоном вже не одно десятиріччя доводить доцільність свого існування, поліпшуючи тим самим роботу відповідних підприємств. В основному це відбувається за рахунок зниження окремих статей витрат в загальній структурі тарифів на міському пасажирському транспорті, створення єдиної служби замовника та постачальника послуг, популяризації використання громадського пасажирського транспорту серед населення за рахунок забезпечення безперервної та мобільної роботи різних видів транспорту і, як наслідок,

підвищенню його конкурентоспроможності. У зв'язку з цим, було обгрунтовано необхідність створення таких інтегрованих транспортних систем у сфері міських пасажирських перевезень в Україні.

Таблиця 1

Переваги та недоліки створення інтермодальної транспортної системи у сфері перевезень міським пасажирським транспортом в Україні

Переваги створення інтермодальної транспортної системи	Недоліки створення інтермодальної транспортної системи
Для держави	
<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення розвитку міських транспортних систем у відношенні до індивідуального транспорту; - формування механізмів скоординованого фінансування функціонування різних видів міського пасажирського транспорту; - забезпечення межрегіональних та обласних зв'язків; - популяризація та підвищення конкурентоспроможності підприємств міського транспорту. 	<ul style="list-style-type: none"> - великі капітальні вкладення в розвиток інтегральних систем; - розробка відповідної законодавчо-нормативної бази, регламентуючої функціонування сфери міських пасажирських перевезень; - важкість узгодження інтересів між приватними та муніципальними перевізниками
Для пасажирів	
<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення більш мобільних, зручних та комфортних умов перевезень; - використання єдиних тарифів на всі види міського пасажирського транспорту, що сприятиме здешевленню загальної вартості проїзду 	<ul style="list-style-type: none"> - швидкість та якість адаптації усіх категорій населення до нових умов функціонування міського пасажирського транспорту
Для підприємств міського транспорту	
<ul style="list-style-type: none"> - збільшення обсягів пасажирських перевезень і, як наслідок, доходу за рахунок залучення пасажирів з інших видів транспорту; - зниження граничних витрат на перевезення; - підвищення ефективності використання наявного рухомого складу; - скорочення загального часу перевезень пасажирів. 	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення більш чіткого та прозорого контролю та впливу за результатами діяльності зазначених суб'єктів господарювання

В зв'язку з усім вищенаведеним перспективами подальших досліджень автора визначена розробка загальної концепції реформування системи міського пасажирського транспорту в Україні та економічне обгрунтування доцільності створення інтермодальної транспортної системи у цьому секторі.

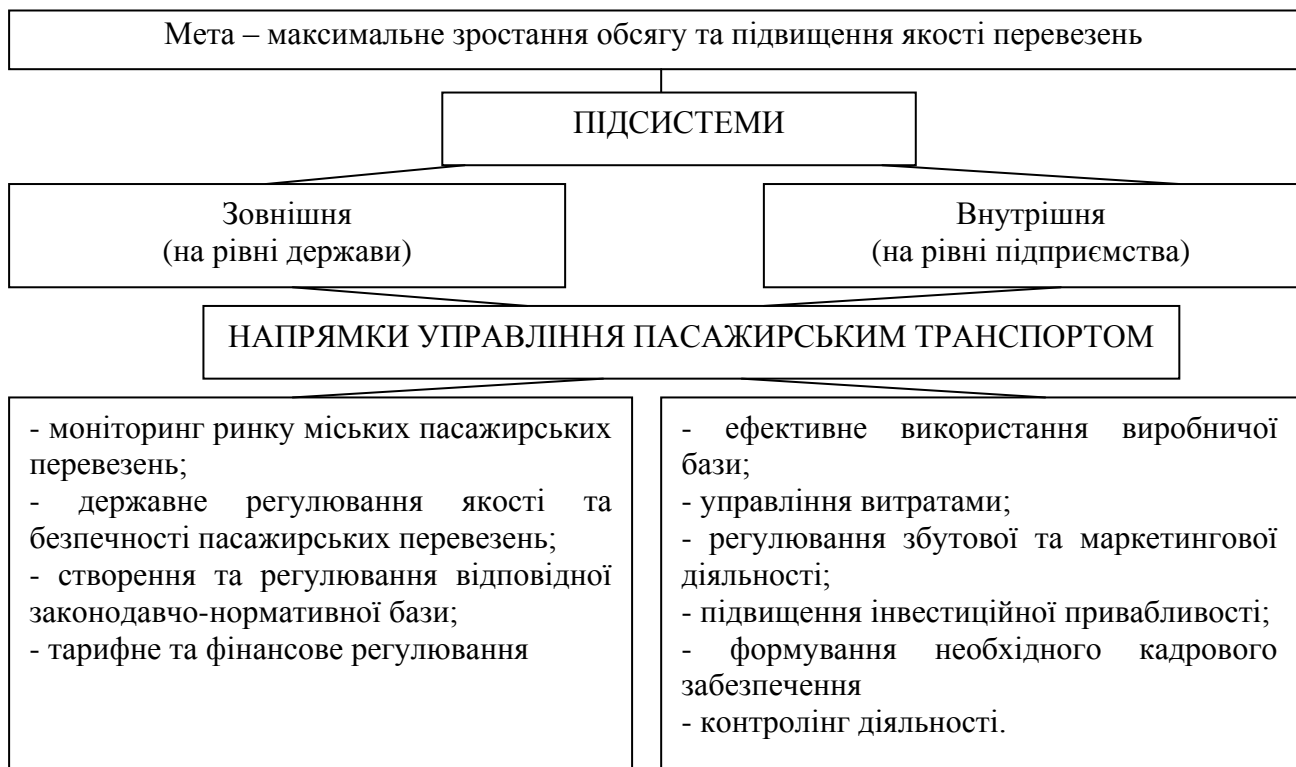

Рис. 3 - Схема стратегічного управління розвитком міського пасажирського транспорту в Україні

Перелік використаної літератури

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Транспортної стратегії України на період до 2020 року» від 20.10.2010 р. № 2174-р.
2. Акімов О.В. Особливості державного регулювання розвитку транспортного комплексу України // Державне управління: удосконалення та розвиток: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=268>
3. Амоша О.І. Європейський досвід забезпечення ефективного функціонування підприємств міського пасажирського транспорту [Текст] / О.І. Амоша, О.С. Філіппова // Економіка будівництва і міського господарства. – 2010. – № 4. – С.179–189.
4. Астахова В.Ю. Зарубежный опыт организации мультимодальных и интермодальных перевозок // Научные проблемы транспорта Сибири и Дальнего востока. – 2009. - №1. – с.54-58.
5. Константинов В. Г. Эволюция смешанных перевозок: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.logist.org.ua/download/evolution.pdf>

6. Медков А.А. Развитие пригородных железнодорожных перевозок В России: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cemi.rssi.ru/mei/articles/medkov08-2.pdf>

7. Філіппова О. Оцінювання проблем розвитку міського електротранспорту в Україні / О.Філіппова // Галицький економічний вісник. — 2012. — №1(34). — с.72-84.

8. Щербанин Ю.А. Интермодальный транспорт: некоторые теоретические аспекты // Логистика и управление цепями поставок. – 2008. - №24. – с. 29-37.

9. Tomáš Boruta. Effects of spatial development of integrated public transport system in Ostrava (metropolitan) region: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.igipz.pan.pl/wydarzenia/forum_2009/wrf_09_PDF/bstract_Ostrava_Boruta.pdf

10. Ing. Květoslav Havlík Integrated public transport systems in the Czech republic: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.sputnicproject.eu/meetings/1wgmeeting/Market%20Organisation/presentations/PT_CzechRepublic_Havllik.pdf

11. Filippova Olena, Baroch Václav Integrated transport system - factor of the effective operation of the urban passenger transport // Матеріали Х Міжнародної наукової конференції молодих вчених, аспірантів і студентів «Економіка, управління, фінанси: стан, проблеми та перспективи розвитку». – 2011. – с.146-149.

Аннотация

В статье исследована сущность и роль функционирования интермодальной транспортной системы в сфере городских пассажирских перевозок, обоснована целесообразность ее создания в Украине. Определены основные принципы ее внедрения, а также на этой основе разработаны стратегические направления управления развитием городского пассажирского транспорта.

Ключевые слова: перевозка пассажиров, городской транспорт, интермодальная транспортная система, органы власти, единый тариф.

Annotation

The article explores the nature and role of functioning intermodal transport system in urban passenger transport and the expediency of the establishment in Ukraine as well as the basic principles for the implementation and on this basis the development of the strategic direction for the management of urban transport..

Key words: passengers transportation, public transport, integrated transport system, public authorities, common tariff.